

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
_____ І.В. Давиденко
“   ” _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 242 «Туризм»
за освітньою програмою «Туризм»

на тему:

**Удосконалення організації надання послуг у сфері лікувально-
оздоровчого туризму (на прикладі санаторію «Біла акація»)**

Виконавець

студентка IV курсу факультету ЦЗФН

Максімова Аліна Михайлівна

Науковий керівник

викладач

(науковий ступінь, вчене звання)

Єгупова Ірина Миколаївна

(прізвище, ім'я, по батькові)   /підпис/

Одеса 2020

АНОТАЦІЯ

Максімова Аліна Михайлівна, «Удосконалення організації надання послуг у сфері лікувально-оздоровчого туризму (на прикладі санаторію «Біла акація») кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 242 «Туризм» за освітньою програмою «Туризм», Одеський національний економічний університет, м. Одеса, 2020 рік

У роботі розглядаються науково-теоретичні основи організації надання послуг у сфері лікувально-оздоровчого туризму, визначені сутність, види та напрями лікувально-оздоровчого туризму, охарактеризовані сучасні підходи до організації надання послуг у підприємствах лікувально-оздоровчого туризму.

Проаналізовані основні показники виробничої діяльності санаторію «Біла акація» і його фінансового стану. Представлені результати аналізу організації надання в санаторії послуг розміщення, лікувально-оздоровчих, харчування, додаткових послуг, виявлені резерви її удосконалення.

За результатами аналізу запропонований комплекс заходів щодо удосконалення організації надання послуг в санаторії «Біла акація» - розширення спектру лікувально-оздоровчих послуг шляхом встановлення фіто сауни та обладнання міні-пральні з самообслуговуванням для відпочиваючих. Обґрунтована економічна ефективність їх впровадження, що підкріплено необхідними техніко-економічними розрахунками.

Ключові слова: лікувально-оздоровчий, туризм, послуга, ресурсний потенціал, санаторно-курортний, стандарти обслуговування, реабілітація, економічний ефект, термін окупності.

ANNOTATION

Maksimova Alina Mikhailivna, «Improvement of organization of rendering services in the field health tourism (as an example of a sanatorium «White Acacia») qualifying work for obtaining a bachelor's degree in specialty 242 "Tourism" for the educational program "Tourism", Odessa National Economic University, Odessa, 2019

The article deals with the scientific and theoretical bases of organization of rendering services in the sphere of medical and health tourism, defines the nature, types and directions of medical and health tourism, describes modern approaches to the organization of providing services in the enterprises of medical and health tourism.

The main indicators of production activity of the resort "White Acacia" and its financial status are analyzed. The results of the analysis of the organization of providing accommodation, medical and health services, nutrition, additional services in the sanatorium are presented, the reserves of its improvement are revealed.

According to the results of the analysis, a set of measures was proposed to improve the organization of service provision at the White Acacia sanatorium - expanding the range of health and wellness services by installing a herbal sauna and self-service mini-laundry equipment for holidaymakers. The economic efficiency of their implementation is substantiated, which is supported by the necessary technical and economic calculations.

Key words: health-improving, tourism, service, resource potential, health resort, standards of service, rehabilitation, economic effect, payback period.

Зміст

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ ПОСЛУГ У СФЕРІ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ	6
1.1. Сутність, види та напрями лікувально-оздоровчого туризму	6
1.2. Ресурсний потенціал та сучасні підходи до організації надання послуг у підприємствах лікувально-оздоровчого туризму	13
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ ПОСЛУГ У САНАТОРІЇ «БІЛА АКАЦІЯ»	27
2.1. Стан та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні	27
2.2. Характеристика санаторію «Біла акація» та основні показники фінансово-економічної діяльності	38
2.3. Аналіз організації надання послуг у санаторії «Біла акація»	44
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ТА РЕЗЕРВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ ПОСЛУГ У САНАТОРІЇ «БІЛА АКАЦІЯ»	53
3.1. Впровадження додаткової лікувально-оздоровчої послуги «Фітобочка»	53
3.2. Обладнання міні-пральні з самообслуговуванням для відпочиваючих	61
ВИСНОВКИ	67
Список використаних джерел	69

ВСТУП

На сьогодні, в умовах стресів, постійних навантажень, як фізичних, так і розумових, а також інших факторів, що «підривають» здоров'я людини, потрібен час і умови для швидкої і ефективної рекреації.

В сучасних умовах лікувально-оздоровчий туризм займає одне з провідних місць у туристичній галузі. Адже значне збільшення прибутків населення економічно розвинутих країн, розвиток транспортного сполучення, забруднення екології внаслідок індустріального розвитку та активна пропаганда здорового способу життя змушує багатьох шукати оздоровлення та відпочинок у інших, екологічно сприятливих регіонах. Лікувально-оздоровчий туризм є одним із пріоритетних напрямів розвитку як іноземного, так і внутрішнього туризму в Україні. Високими темпами стали розвиватися лікувально-оздоровчі організації та підприємства. Цьому сприяють потенційні та наявні в Україні лікувальні ресурси та природні умови, що дуже схожі до європейських країн [3].

Сучасне суспільство на шляху до усвідомлення важливості зміцнення, підтримки і збереження свого здоров'я. Туристичні організації, що забезпечують приплив туристів в санаторії, бази відпочинку та інші установи, забезпечують тісний зв'язок санаторно-курортних установ і туристських організацій, а також розвиток даного виду туризму в міжнародному просторі.

Однак, незважаючи на вигідне геополітичне розташування, наявність цінних лікувально-рекреаційних ресурсів та конкурентоспроможну туристичну базу для розвитку практично усіх видів туристичної діяльності, лікувально-оздоровча сфера перебуває в стані хаотичного розвитку. До основних перешкод її розвитку доцільно віднести:

- незбалансованість соціальної та економічної ефективності використання рекреаційних ресурсів та необхідність їх збереження;
- слабку матеріальну базу багатьох об'єктів лікувально-оздоровчої інфраструктури;

- невідповідність переважної більшості оздоровчих закладів міжнародним стандартам;

- недостатню увагу органів влади до проблем розвитку лікувально-оздоровчої галузі, зокрема при розробці стратегій та програм економічного розвитку;

- низький рівень менеджменту та зношеність основних фондів;

- практичну відсутність інвестицій;

- низьку ефективність системи просування лікувально-оздоровчих продуктів на ринок;

- недосконалість нормативно-правової бази;

- недостатність методичної, організаційної, інформаційної та матеріальної підтримки суб'єктів підприємництва лікувально-оздоровчої індустрії з боку держави;

- недостатній рівень якості обслуговування у підрозділах харчування лікувально-оздоровчих закладів та недостатня забезпеченість висококваліфікованими спеціалістами [1; 4].

Це й обумовило актуальність теми випускної бакалаврської роботи з дослідження організації послуг в санаторії «Біла Акація» в м. Одесі.

Метою нашого дослідження є розробка заходів щодо вдосконалення організації надання послуг в санаторії на основі аналізу фінансово-звітної документації та соціологічного опитування шляхом розробки комплексного підходу.

Об'єктом дослідження є процес надання послуг в лікувально-оздоровчому закладі.

Предметом дослідження є організація надання послуг в підприємствах лікувально-оздоровчого напрямку та шляхи і резерви її удосконалення в сучасних умовах ринкового господарювання.

Для досягнення поставленої мети нами передбачається вирішення низки завдань:

- визначити сутність, види та напрями лікувально-оздоровчого туризму;

- оцінити ресурсний потенціал лікувально-оздоровчого туризму;
- дослідити сучасні підходи до організації надання послуг у підприємствах лікувально-оздоровчого туризму;
- здійснити аналіз стану та визначити перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні;
- надати загальну характеристику санаторію «Біла акація» та визначити основні фінансово-економічні показники його господарської діяльності;
- здійснити аналіз організації надання послуг у санаторії «Біла акація»;
- дати характеристику процесу обслуговування споживачів на підприємствах лікувально-оздоровчого туризму;
- проаналізувати відгуки споживачів послуг санаторію на інтернет сайтах та визначити їх загальну оцінку;
- розробити рекомендації щодо удосконалення організації обслуговування споживачів в санаторії «Біла акація».

Інформаційну базу дослідження складають законодавчі та нормативні документи, статистичні матеріали Державного комітету статистики України, Міністерства фінансів України, підручники, навчальні посібники, монографії та інші періодичні видання відомих вітчизняних і зарубіжних вчених, а також Інтернет-сайти.

У кваліфікаційній роботі застосовувались такі методи дослідження як вивчення та аналіз літературних джерел, спостереження, вивчення діяльності установ з надання лікувально-оздоровчих послуг, комбінація описового та порівняльного методів, дослідження інтернет-статистики, метод аналізу.

Публікації. За темою дослідження опубліковані тези доповіді: Проблеми розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні / Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та вчених, 15 квітня 2020 р.: у 3-х томах. – Т. 1. – Одеса: Одеський національний економічний університет, 2020. – 391-396 с.

ВИСНОВКИ

1. У роботі розглянуті науково-теоретичні основи організації надання послуг у сфері лікувально-оздоровчого туризму, визначені сутність, види та напрями лікувально-оздоровчого туризму, охарактеризовані сучасні підходи до організації надання послуг у підприємствах лікувально-оздоровчого туризму.

2. Визначено, що лікувально-оздоровчий та медичний туризм є складовою частиною внутрішнього і міжнародного ринку туристичних послуг і є його істотною і невід'ємною частиною.

3. Встановлено, що сучасний ринок лікувального туризму включає підприємства розміщення, що надають лікувальні послуги (санаторії, курортні клініки, спа-готелі), туристичні фірми (підприємства-посередники, що продають ці послуги) і самих туристів (відпочивальників).

4. Визначено, що до оздоровчих належать всі інші зазначені вище типи підприємств, що мають умови для відпочинку і оздоровлювання та розташовані, як правило, в межах курортів, рекреаційних та приміських зонах. Основний профіль лікування (медичний профіль) санаторно-курортного підприємства визначає центральний орган виконавчої влади з охорони здоров'я відповідно до наявності на його території лікувальних природних ресурсів. Тобто медичний профіль санаторію - це перелік показань та захворювань, які підлягають лікуванню, реабілітації та профілактиці.

5. Встановлено, що діяльність санаторно-курортних підприємств включає в себе надання послуг розміщення (тимчасового проживання): послуг відпочинку в певному режимі, послуг оздоровлення, послуг харчування, послуг культурно-розважального характеру, послуги по задоволенню потреб різних сфер інтересів рекреантів (екстремальні види відпочинку, походи і т. д.).

6. Проведений аналіз фінансово-господарської діяльності показав, що чистий дохід від реалізації послуг санаторію в 2019 році порівняно з 2018 збільшився на 2 330 тис. грн., або на 14,2%, собівартість реалізованих послуг зросла на 15,6 %, збільшились витрати на 1 грн. реалізованих послуг на 1,6%.

Вартість основних фондів та нематеріальних активів зменшилась на 13,6 тис. грн., або 0,03%, показник фондівдачі збільшився аж на 14,2% за рахунок зростання доходів, продуктивність праці з 185,1 грн. в 2018 р. зросла до 210,2 грн. в 2019 р. На 224 тис. грн. зріс фонд оплати праці, в основному за рахунок збільшення чисельності персоналу на 2 особи.

Прибуток від реалізації послуг в 2019 рік у порівнянні з 2018 роком збільшився на 105,7 тис. грн. або 4,9 %, а от показник рентабельності реалізованих послуг має негативну динаміку, він з 16,9 в 2018 р. скоротився до 15,0% в 2019, тобто рентабельність підприємства зменшилась на 12,6%.

7. Проведений аналіз організації надання в санаторії послуг розміщення, лікувально-оздоровчих, харчування, додаткових послуг показав, що ПП «Біла Акація» має широкий спектр послуг для оздоровлення та відпочинку.

8. За результатами оцінювання споживачами послуг санаторію на інтернет-сайтах виявлено, що найбільше гості задоволені організацією та наданням медично-лікувальних послуг, професіоналізмом медичного персоналу, високою технічною оснащеністю лікувальних процедур. Нарікання визвали тільки черги до лікарів та в процедурні кабінети, маленька та тісна роздягальня в басейні без вентиляції, відсутність в номерах електрочайників, на поверхах - праски і фену, умов для прання білизни та одягу.

9. Запропоновано розширити спектр лікувально-оздоровчих послуг шляхом встановлення фіто сауни. Впровадження послуги «Фітобочка» в санаторії «Біла акація» забезпечить збільшення прибутку на 111 694 грн. у рік. Додаткові капітальні витрати в розмірі 30 570 грн. окупляться за 0,27 року.

10. Запропоновано для більш комфортного проживання в санаторії обладнати міні-пральню для прання та прасування білизни та одягу відпочиваючих, що забезпечить збільшення прибутку на 54 546 грн. у рік. Додаткові капітальні витрати в розмірі 33 300 грн. окупляться за 0,61 року.

11. Встановлено, що практична реалізація заходів забезпечить покращення організації надання послуг у санаторії «Біла Акація» та збільшення операційного прибутку підприємства на 166 240 грн. у рік.

Список використаних джерел

1. Охота В.І. Інвестиційно-інноваційний потенціал санаторно-курортного туризму на Тернопільщині / Інноваційна економіка. 2016. № 3-4. С.84–88.
2. Ветитнев А.М., Торгашева А.А. Современные взгляды на лечебно-оздоровительный туризм / Курортные ведомости. 2014. №1(82). С.20–23.
3. Парфіненко А.Ю., Волкова І.І., Щербина В.І. Проблеми та перспективи розвитку лікувальнооздоровчого туризму в Україні (у порівнянні з країнами Центральної Європи) / Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2018. Вип. 7. С.130–135.
4. Згурський Ю.Д., Розметова О.Г. Проблеми та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Запорізькій області / Причорноморські економічні студії. 2016. Вип. 12-1. С. 62–66.
5. Биркович В.І. Удосконалення державного регулювання розвитку туризму на регіональному рівні / Стратегічні пріоритети. 2007. №4(5). С. 157–163.
6. Савоста О. Удосконалення державного регулювання сфери використання та охорони приморських курортів України / Державне управління та місцеве самоврядування. 2010. Вип. 1(4). С. 1–6.
7. Галасюк С., Галасюк К. Проблеми розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні / Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2013. № 5(254). С. 16–21.
8. І. І. Самойлова, Державна політика щодо регулювання розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/30.pdf
9. Герасименко В.Г. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія / В.Г. Герасименко, Г.К. Бедрадіна, С.С. Галасюк та інші / за заг. ред. В.Г. Герасименко. - Одеса: ОНЕУ, 2016. - 262 с. pp
10. Визначення факторів, які забезпечують розвиток медичного та лікувально-оздоровчого туризму в Україні [Електронний ресурс] / С. В. Дубінський, В. М. Орлова // Академічний огляд. - 2017. - № 2. - С. 12-20. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/ao>

11. Лікувально-оздоровчий туризм: актуальні цілі та сучасні підходи до організації Михайло Рутинський, Василь Петранівський Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2012. Випуск 29 ч.1
12. Напрями активізації розвитку лікувально-оздоровчого туризму П.В. Гудзь, доктор економічних наук. Т.Є. Кунгурцева. Економіка і регіон №6 (49) – 2014 – ПолтНТУ
13. Барометр міжнародного туризму ЮНВТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mkt.unwto.org/en/content/tourism-highlights>
14. Сучасні аспекти, фактори впливу і перспективи розвитку медичного та лікувально-оздоровчого туризму в Україні [Текст] / В. З. Холявка, Х. С. Лешко, О. М. Мочульська, А. О. Кухтій // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2019. – № 1. – С. 25-33.
15. Галасюк С. С. Проблеми розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні / С. С. Галасюк, К. А. Галасюк // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2013. - № 5 (254). – С. 16-21.
16. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні: навчальний посібник / В.Ф.Кифяк. – Чернівці: Книги-XXI, 2003. – 300 с.
17. Кляп М.П. Сучасні різновиди туризму: навчальний посібник / М.П.Кляп, Ф.Ф.Шандор. – Ужгород, 2011.
18. Чорненька Н.В. Організація туристичної індустрії: навчальний посібник. – К.: Атіка, 2006. – 264 с.
19. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємства. навчальний посібник / П.Р. Пуцентейло – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
20. Школа І.М. та ін. Менеджмент туристичної індустрії: навчальний посібник/ За ред. Проф. І.М. Школи. – Чернівці: Книги – XXI, 2005. – 596 с.
21. Мальська М.П. Основи туристичного бізнесу: навчальний посібник /М.П. Мальська, В.В. Худо, В.І. Цибух. –К.:Центр учбової літератури, 2004.–272 с.
22. Про туризм : Закон України від 15 вересня 1995 р. (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
23. Экономика и организация туризма. Международный туризм: учебное

- посobie /Е.Л.Драчева, Ю.В.Забаев, Д.К.Исмаев.–М.: КНОРУС, 2005. –576 с.
24. Грабовський Ю.А. Спортивний туризм: навчальний посібник / Ю.А.Грабовський, О.В. Скалій, Т.В. Скалій. – Тернопіль: Навчальна книга, 2009.
  25. Александрова А.Ю. Международный туризм: учебник / А.Ю. Александрова. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 463 с.
  26. Бабкин А.В. Специальные виды туризма: учебное пособие / А.В.Бабкин. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2008. – 252 с.
  27. Про курорти: Закон України (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon2.rada.gov.ua>.
  28. Основи законодавства про охорону здоров'я: Закон України (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon2.rada.gov.ua>.
  29. ДСТУ 4268:2003. Державний стандарт України. Послуги туристичні. Засоби розміщування. Загальні вимоги [Чинний від 2004-01-07]. – К.: Держспоживстандарт України, 2004. – 14 с.
  30. ДСТУ 4527:2006. Державний стандарт України. Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення [Чинний від 2006-01-10]. – К.: Держспоживстандарт України, 2006. – 28 с.
  31. Готелі та інші місця для тимчасового проживання: статистичний збірник. – К. : Державний комітет статистики України, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
  32. Колективні засоби розміщування в Україні у 2011 році: Статистичний бюлетень. – К.: Державна служба статистики України, 2012. – 190 с.
  33. Державне регулювання розвитку санаторно-курортних закладів Костенко Г.П. Вісник ДІТБ. Серія: Економіка, організація та управління підприємствами туристичної індустрії та туристичної галузі в цілому. - 2009. - №13. - С.70-74.
  34. Всесвітня туристична організація [Електронний ресурс] :Офіційний сайт. - Режим доступу: [пiр://итуї.о.огд/](http://itu.o.org/)
  - 35.Кучиркина М. Знакомтесь: SPA-индустрия / М.Кучиркина // Парад Отелей. - 2006. - №3. - С.10-12.

36. Редін В. Курорти як ринок лікування та відпочинку [Електронний ресурс] / В. Редін, І. Решетов, І. Ільчішина // Часопис соціально-економічної географії. Міжрегіональний збірник наукових праць. - 2009. - №6.
37. Загальне положення про санаторно-курортний заклад: Постанова Кабінету міністрів України від 11 липня 2001 р. №805: [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/805-2001-п>
38. Любіцева О.О. Педагогічні та рекреаційні технології в сучасній індустрії дозвілля / О.О. Любіцева, В.І. Стафійчук // Розвиток курортної справи в Україні: Міжнар. наук.-практ. конф. (КНУКІМ. 4-6 червня 2004 р.). – К., 2004.
39. Класифікація санаторно-курортних і оздоровчих підприємств Ведмідь Н.І. Культура народів Причорномор'я. - 2012. - №238. - С.9-13.
41. Билим О. С. Розширення послуг лікувально-оздоровчого туризму в Україні / О. С. Билим, К. О. Дернова // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2017. – № 4. – С. 62–71.
42. Галасюк С. С. Сучасний стан розвитку санаторно-курортної бази в Україні / С. С. Галасюк // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 15. – С. 197–202.
43. Парфіненко А. Ю. Проблеми та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні (у порівнянні з країнами центральної Європи) / А. Ю. Парфіненко, І. І. Волкова, В. І. Щербина // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2018. – № 7. – С. 130–135.
44. Andrea de la Hoz-Correa. Past themes and future trends in medical tourism research: A co-word analysis / Andrea de la Hoz-Correa, Francisco Muñoz-Leiva, Márta Bakucz // Tourism Management. – 2018. – Vol. 65. – P. 200–211. – URL : <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.10.001>.
45. Courtney Suess. Perceived impacts of medical tourism development on community wellbeing / Courtney Suess, Seyhmus Baloglu, A. James // Tourism Management. – 2018. – Vol. 69. – P. 232–245. – URL : <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.06.006>.

46. Нездойминов С.Г. Современные тенденции развития лечебно-оздоровительного туризма в Украине / С.Г. Нездойминов // Туризм: право и экономика. - 2014. - №2. - С.20-24.
47. Нездойминов С.Г. Шляхи удосконалення розвитку підприємств санаторно-курортної сфери Одеського регіону Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції "Економіка та управління: сучасний стан і перспективи розвитку" (м. Одеса, 23-24 листопада 2017 р.) Одеса: ОДАБА, 2017. - 1086 с. - Ч.1. - С.69-73.
48. Мигалина Ю.Ю. Розвиток санаторно-курортної справи в Україні / Ю.Ю. Мигалина - URL: http://tourlib.net/statti_ukr/mygalyna2.htm.
49. Галасюк С.С. Світовий та вітчизняний досвід функціонування курортних готелів / С.С. Галасюк, Т.Ю. Апанасенко // Національні особливості та світові тенденції соціально-економічного розвитку країни: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 18-19.11.2016 р.). - Дніпро: Перспектива, 2016. - Ч.1. - С.80-84.
50. Компания Hyatt рассматривает возможность строительства пяти гостиниц в Одессе - мэрия - URL: <https://www.unian.net/society/1749116-kompaniya-hyatt-rassmatrivaet-vozmojnoststroitelstva-pyati-gostinits-v-odesse-meriya.html>.
51. Санаторно-курортні та оздоровчі заклади Одеського регіону [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>.
52. Нездойминов С. Г. Морской круизный бизнес как вектор международной интеграции морехозяйственного комплекса Украины / С. Г. Нездойминов, Н. Н. Андреева // Український журнал Економіст. - 2014. - № 7. - С.43-45.
53. Нездойминов С. Г. Основы круизного туроперейтинга: учебное пособие / С.Г. Нездойминов. - Херсон: Издатель Гринь Д.С., 2013. - 320 с.
54. Нездойминов С.Г. Дослідження туристичного руху на водному транспорті в Україні / С.Г. Нездойминов, Н.М. Андрєєва // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2017. – № 1. – С. 205 – 212.
55. Нездойминов С.Г. Туристичні перевезення крізь призму функціонування річкового транспорту в Україні / С.Г. Нездойминов, Н.М. Андрєєва // Економічні інновації. Збірник наукових праць. – 2016 . – № 62. – С. 50-56.

56. Нездойминов С. Г. Круизный рынок Черноморского региона Украины / С. Г. Нездойминов // «Веснік Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы. Серыя 5. Эканоміка. Сацыялогія. Біялогія». – 2013. – № 3 (161). – С. 25-30.
57. Нездойминов С. Г. Круїзний туризм в контексті Морської доктрини України / С. Г. Нездойминов, Н. М. Андреева // Механізм регулювання економіки. – 2013. – № 4.– С. 100-110.
58. Nezdoyminov, S., & Milashovska, O. (2019). River travel as a direction for the development of tourism in Ukraine. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*, 28(1), 148-158. <https://doi.org/https://doi.org/10.15421/111916>
59. Хумарова Н.І. Методологічні засади державного розпорядження рекреаційно-туристичними ресурсами в Україні Економічні інновації: збірник наукових праць. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2017. – Вип. 64. – с. 314-319.
60. Хумарова Н.І. Голікова О.С. Розвиток туристичної галузі в контексті реалізації міжнародних проектів Економічні інновації: збірник наукових праць. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2015. - Випуск 60. – Т. 3.